

Politički sistem Crne Gore u vrijeme dinastije Petrović do knjaza Danila

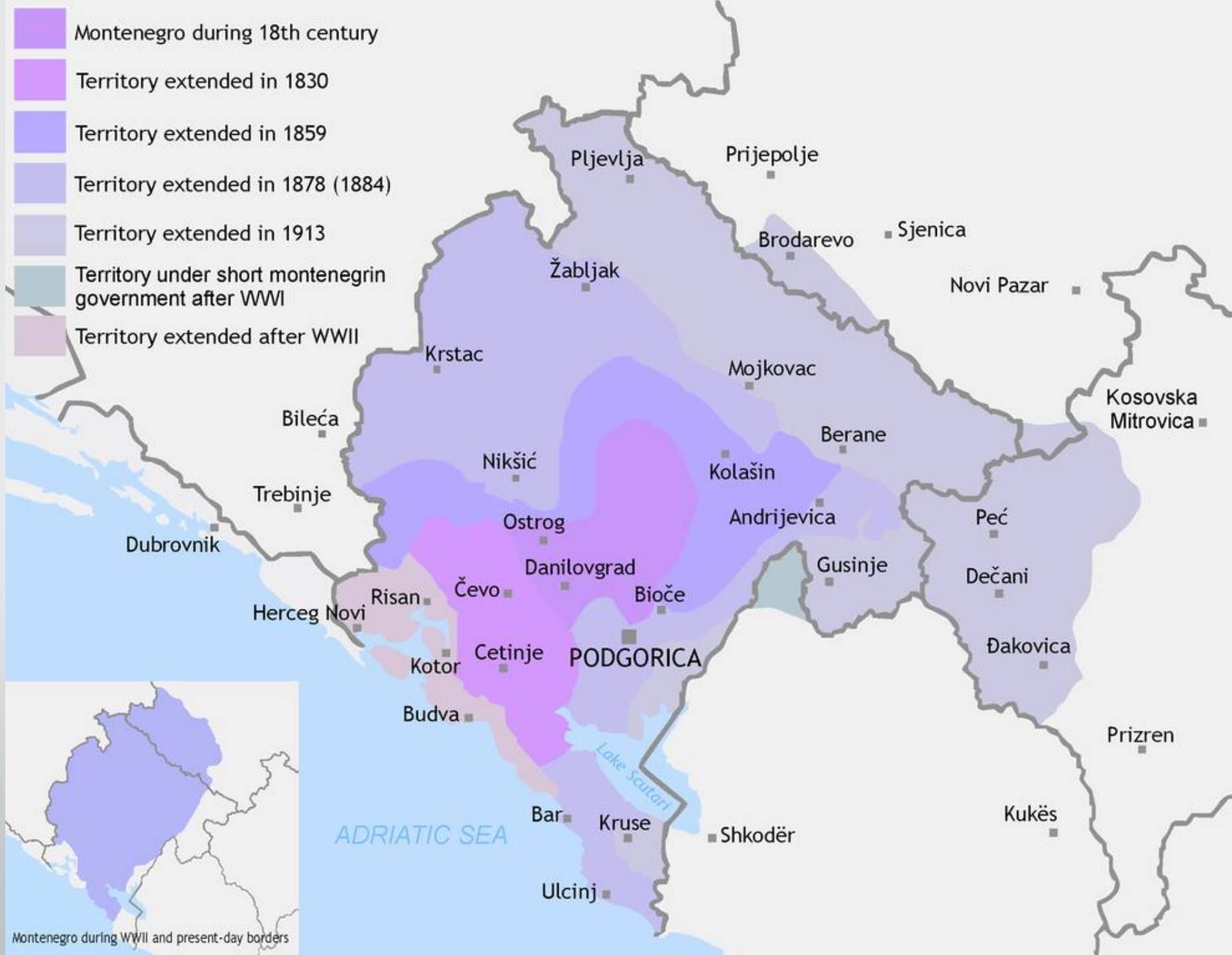
Plemenska organizacija

- Duklja i Zeta
- Od 1496. godine pod upravom Osmanskog carstva
- Pojava plemenske organizacije u XVI i XVII vijeku; *plemena i nahije*
- **Stara Crna Gora** - pet nahija: **Katunska**, **Riječka**, **Crmnička**, **Lješanska** i **Pješivačka**; 70 knežina
- **Brda**: Bjelopavlići, Piperi, Rovca Morača, Uskoci, Kuči i Vasojevići

Mapa Stare Crne Gore

Širenje crnogorske teritorije od XVIII vijeka do kraja Drugog svjetskog rata

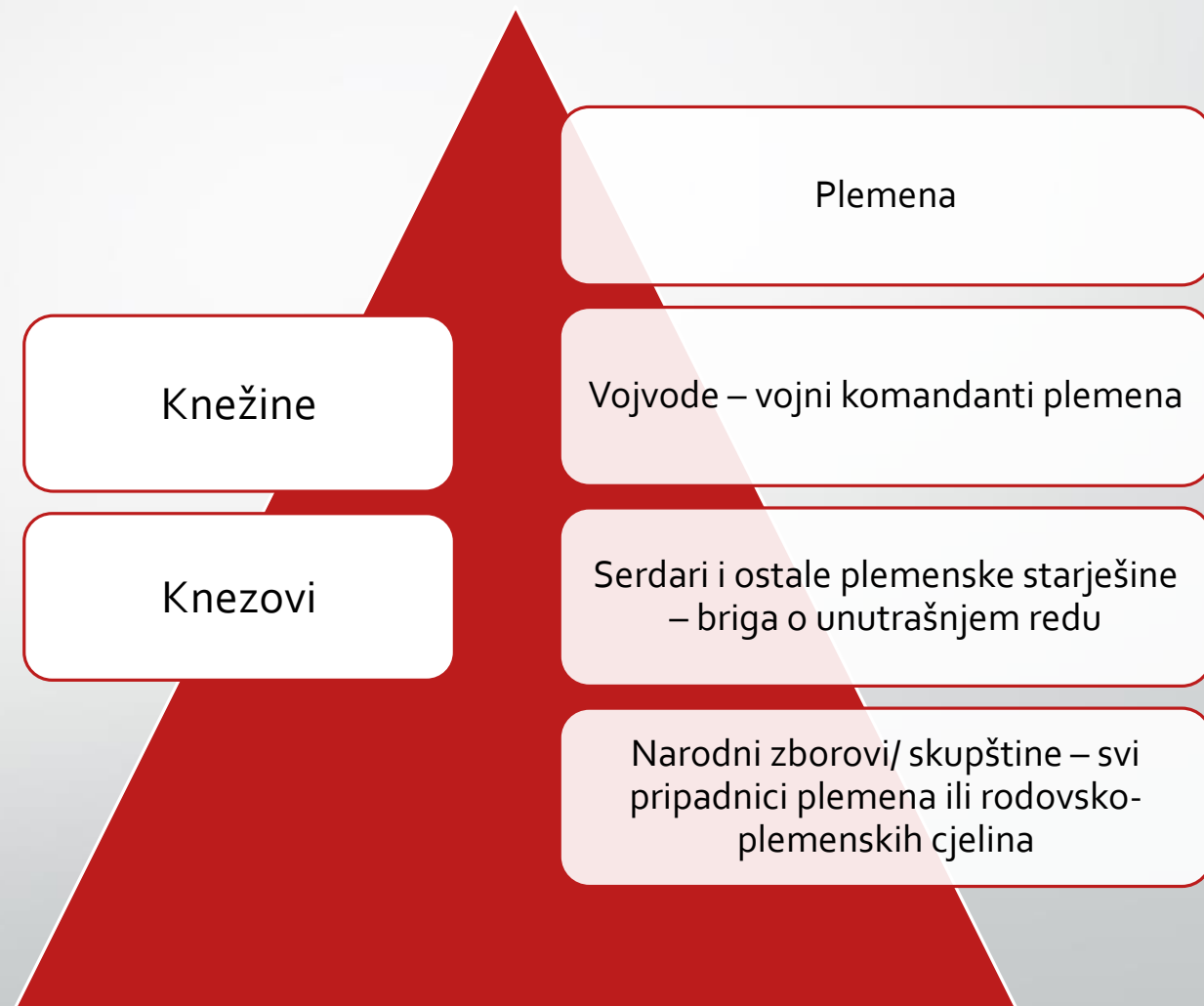

Plemenska organizacija

- Krvne osvete i krađe najveći problem

Osnovne karakteristike političkog sistema Crne Gore do kraja XVII vijeka:

- **Nedržavna organizacija**
- **Plemenski partikularizam**
- **Pravni poredak koji počiva na plemenskim običajima, bez pisanih pravnih normi**
- **Nema centralne vlasti**
- **Samovolja, samosuđenje**
- **Organizovana odbrana od neprijatelja**

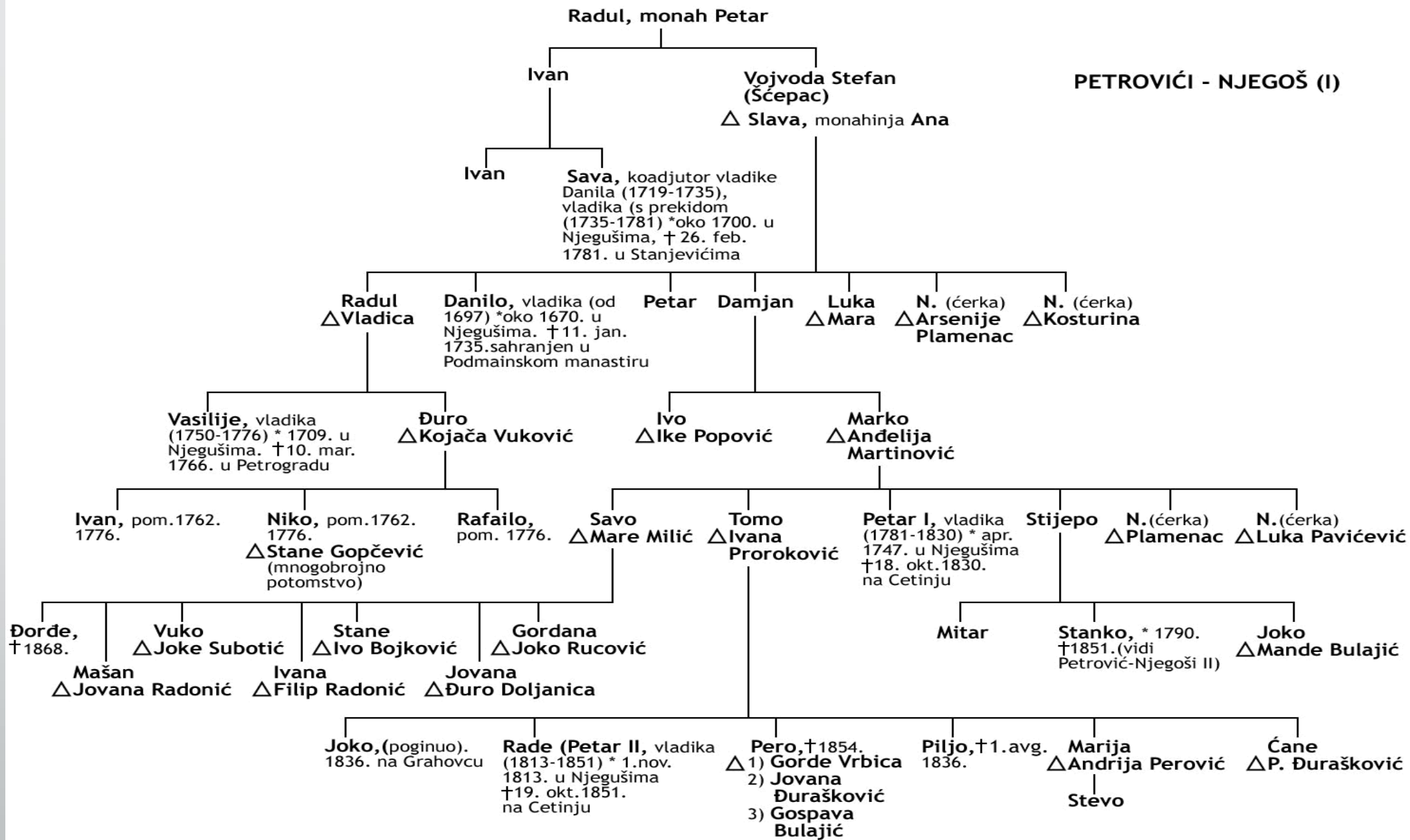

Značaj Cetinjske mitropolije

- Crkvena samostalnost, jurisdikcija nad pravoslavnim življem
- Faktori koji su doprinijeli njenom značaju:
 - Najjača ekonomska i privredna snaga
 - Duhovni, a vremenom i politički centar zemlje
- Vladike i njihova uloga u duhovnom i svjetovnom životu; ***vladikat, teokratski režim***
- Opšti zbor crnogorski, 6. maj 1697. godine
- vladika Danilo Petrović Njegoš

Vladari iz dinastije Petrović

Porodično stablo dinastije Petrović (do Petra II)

Vladika Danilo Petrović (1697-1735)

- Početak povezivanja crnogorskih plemena za oslobodilačku borbu
- Cetinjska mitropolija kao politički i duhovni centar zadužen za uspostavljanje reda u zemlji, održavanja odnosa sa susjedima i spoljnim silama
- Početak uspostavljanja centralnih organa vlasti i ideja o međunarodnom subjektivitetu
- Uloga Rusije u afirmisanju Crne Gore na međunarodnom nivou, uspostavljanje odnosa 1711. godine
- **Opštecrcnogorski zbor** i **Zbor plemenskih glavara i straješina** postaju stalni institucionalni oblici povezivanja svih crnogorskih plemena, ali bez pravnih obaveza
- Učešće na Opštecrcnogorskom zboru imao je svaki punoljetni muškarac iz svih plemena
- Bitka na Carevom lazu 1712. godine – prvi znaci postepenog slamanja plemenskog partikularizma i stvaranja ideje da “vjersko opredjeljenje određuje pripadnost narodu”

Teokratija, vladika Danilo (1697-1735)

- Zemaljski sud 1713. godine (Sud vladike Danila), Vukadin Vukotić – suđenje na osnovu običajnih pravila
- Misija vladike Danila u Rusiji, 1714/15. godine
- Misija tri nahije i Kuča u Mletačkoj Republici, 1717. godine i uspostavljanje institucije **guvernadurstva**
- **Guvernadurstvo** – institucija svjetovne vlasti, natplemenskog karaktera
- Vladika Danilo i dalje apsolutni vladar
- Značajni počeci političkih institucija, ali bez većih uspjeha na planu suzbijanja plemenskih podjela i krvne osvete

Vladike Sava (1735-1781) i Vasilije Petrović (1750-1766)

- Period *vladičanskog dualizma*
- **Vladika Vasilije** preuzima vodeću ulogu u političkom životu
- Tri misije u Rusiji (1752-54, 1756-59. i 1765-66), djelo *Istorija Crne Gore*
- Osnivanje ***Suda dobrih ljudi*** 1759. godine, **12 članova** (nefunkcionalan)
- Poboljšanje uslova života Crnogoraca
- Smrt vladike Vasilija i početak krize na političkom planu

Šćepan Mali (1767-1773)

- Pojava Šćepana Malog u manastiru Maine 1766. godine
- Proglašavanje za cara, crnogorskog vladara, na Opštecarnogorskom zboru 1767. godine
- Faktička odvojenost crkvene i svjetovne vlasti; natplemenska vlast; lična vladavina, **totalitarizam**
- Suzbijanje krvne osvete i krađe strogim kaznama, izbor plemenskih sudija, formiranje oružanog odreda
- Osnivanje **Zemaljskog suda 1771. godine** (Sud Šćepana Malog), **12 članova**
- Uvođenje reda u zemlji, dalji koraci na centralizaciji vlasti kojoj su plemenski glavari podređeni

Šćepan Mali

Borba za vlast (1773-1781)

- Smrt Šćepana Malog, 1773. godine obilježila je početak rivalske borbe za vlast u zemlji – vladika Sava i guvernadur Jovan Radonjić
- Zapadanje u još jednu krizu, vraćanje krvne osvete, ubistava, plemenskih razmirica, krađa
- Vladika Arsenije Plamenac, 1781-1784. godine
- Uspostavljanje kontakata sa Austrijom
- Katerina Radonjić, *Kratki zapisi o Crnoj Gori* (1774) – glavni problem Crne Gore proizlaze iz toga što "slabe ruke njome upravljaju"
- Neke od ideja iznesene u ovom spisu: odvajanje crkvene i svjetovne vlasti, praćenje tadašnjih evropskih država, izgradnja škola, napredak nauke i vojske, donijeti zakone i uspotsaviti pravni poredak

Petar I Petrović Njegoš (1785-1830)

- Mirenje crnogorskih plemena i jačanje ideje o jedinstvu snagom riječi
- Konstantna opasnost od napada Mahmut-paše Bušatlije
- Donošenje *Odluke* i *Stege* u julu/ avgustu **1796. godine** na Opšteccrnogorskom zboru
- Pomoć Brđanima u neprijateljskom napadu, obavezujuća snaga
- Bitke na Martinićima (jul, 1796) i Krusima (septembar, 1796)
- Opšteccrnogorski zbor postaje natplemenski zakonodavni organ
- Donošenje pravnih propisa, definisanje državotvornih elemenata (teritorije, stanovništva), organizovanje na području odbrane

Stvaranje državnih organa, 1796-1803.

- *Zakonik opšti crnogorski i brdski* (Zakonik Petra I), 1798. i 1803. godine (33 člana)

Opštecrnogorski zbor
(Zbor černogorskog
obšćestva) –
zakonodavna vlast

Stalna gvardija –
oružane snage

Vrhovni poglavar
zemlje (ujedno i
vrhovni vojni
zapovjednik)

Narodna kancelarija
na Cetinju –
organizovanje
centralne vlasti

Praviteljstvo suda
crnogorskog i
brdskog (1798) –
sudska vlast

Guvernadurstvo

Zakonik opšti crnogorski i brdski

- Potvrđeno, zagarantovano i zaštićeno "jedno otečestvo"
- Ustanovljeno Praviteljstvo suda crnogorskog i brdskog
- Zabranjena samovolja i dat legitimitet ustanovljenim institucijama vlasti
- Za razliku od Stege, u Zakoniku postoje stroge kzne za nepoštovanje zakona
- Regulisani određeni svojinski, imovinsko-pravni, trgovinski odnosi; određene oblasti krivičnog prava; prava, zabrane i obaveze, jednakost svakoga pred zakonom
- **Teritorija, stanovništvo, vlast**
- Bez političkih partija, ali sa dvije političke struje

Petar II Petrović Njegoš (1831-1851)

- Period *teokratske autokratije*
- Značajne odluke Opštecnogorskog zbora u septembru 1831. godine

1. Praviteljstvujući sud crnogorski i brdski postaje *Praviteljstvujući Senat crnogorski i brdski*, nosilac izvršne i sudske vlasti, 16 članova (12 od 1837. godine) koji nisu birani po principu proporcionalnosti

2. *Gvardija*, jedinstveni oružani odred zadužen za obezbjeđivanje vršenja vlasti i odluka koje se donose na centralnom nivou, čuvanje granice; 156 članova (oko 300 od 1837. godine)

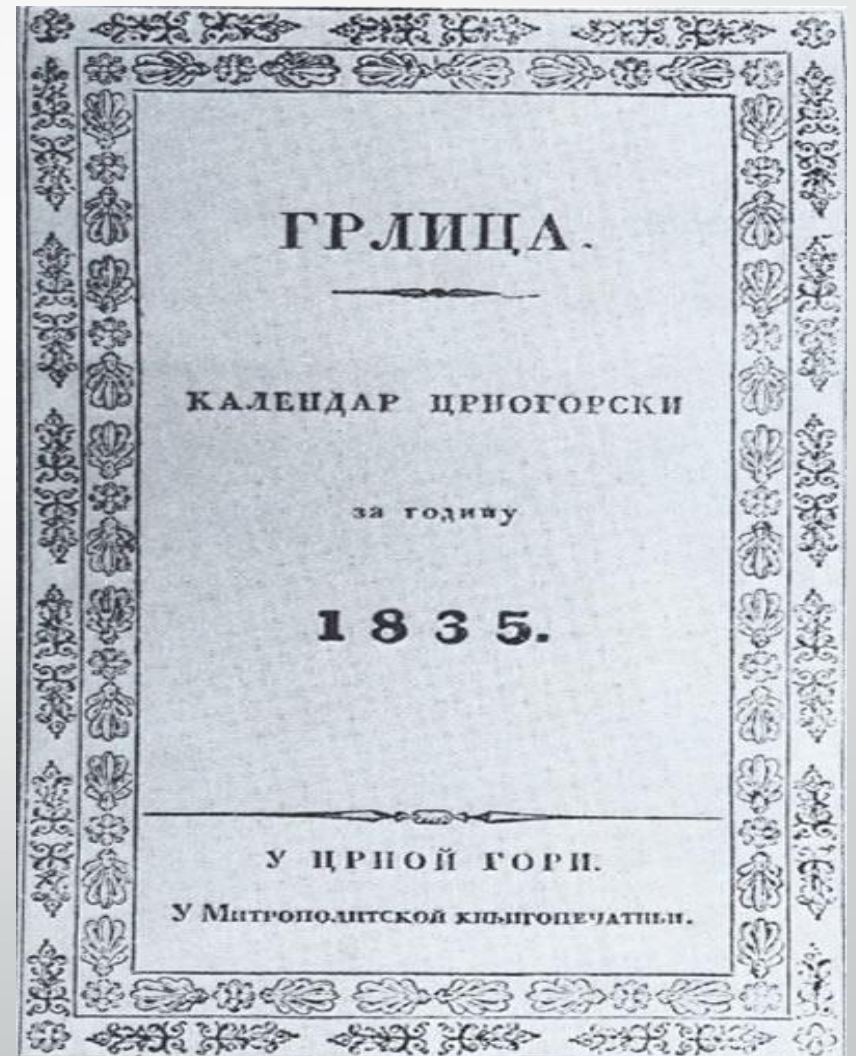
3. *Perjanici*, vladareva lična garda; osam pa 164 člana

4. Izvjesna decentralizacija kroz *uspostavljanje kapetanija na čelu sa kapetanima*, o čijem je broju i postavljanju odlučivao vladar na osnovu pravno-upravnih potreba

5. Ukinuta plemenska organizacija vojske i *formiran odred od 100 vojnika*, uvijek spremnih za borbu

Teokratska autokratija

- U potpunosti personifikovana vladavina, bez ograničenja
- Bez sjednica Opšteg crnogorskog zbora u periodu 1832-1852.
- Ukinuta institucija gubernadurstva 1832. godine
- Uzdizanje činovničkog aparata u poseban sloj
- **Napredak na spoljopolitičkom i kulturno-duhovnom planu**
- Osnovana Državna štamparija, Crnogorska biblioteka, otvaranje osnovnih škola

Naslovna strana časopisa Grlica